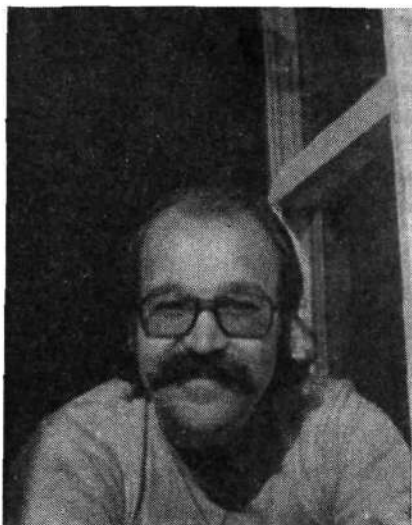

TUJE PESMI V SLOVENSKI BESEDI

Ureja Janez Menart

Hetitiske himne soncu

Prevedel ter uvodne besede napisal Drago Bajt

Himne Soncu so hvalnice sončnemu bogu iz časa hetitske srednje države, to je iz 16. in 15. stoletja pr. n. št. Pesnitev je nastala na ozemlju hetitske države, se pravi v osrednji Mali Aziji, vendar v močni odvisnosti od sosednjih književnosti, zlasti babilonske, huritske in egipčanske pismene kulture. Podobne motive najdemo pri Babiloncih, ki poznajo himne sončnemu božanstvu Šamašu.

Nadalje pri Huritih, prednikih Indijcev, ki so v 15. stoletju pr. n. št. ustanovili na ozemlju Sirije in Palestine državo Mitanni. Huriti so se verjetno prvi vojskovali z bojnimi vozmi, v katere so zapregali konje; v himnah je opisana pot sončnega boga čez nebo na takem vozu. Nazadnje pa najdemo motive čaščenja sonca tudi pri Egipčanih, ki so v tem času tako kot Hetiti doživljali močan verski vpliv Huritov. Kult sonca — najvišjega kraljevskega pokrovitelja, hkrati pa tudi kraljevega dvojnika na nebu — je bil v tem času ne le rezultat podobnega razvoja dežel, temveč tudi posledica medsebojnih vplivov. V času Amarne in faraona Amenhotepa III. so imeli Egipčani tesne vladarske zveze z deželo Mitanni in hetitsko državo; hkrati pa se je v Egiptu utrdil sončni kult, skupno izhodišče za nastanek vseh himen. Odmeve oboževanja sonca pa poznamo tudi iz poznejšega časa; najdemo jih npr. v Svetem pismu stare zaveze (Četrta knjiga kraljev) ali v grškem mitu o Faetonu .

Hetitiske Himne Soncu so sestavljene iz štirih delov. Prvi del je obredno besedilo, ki so ga izgovarjali pri žrtvovanju sončnemu bogu. Drugi del je molitev, ohranjena v zapisu iz poznejšega časa, iz časa kralja Muvatallija, sina Mursilija II., že iz hetitske nove države (14. stoletje pr. n. št.). Ta del kaže podobnosti s sumerskimi himnami. Nekateri pasusi ga povezujejo tudi s staroindijskimi, egipčanskimi, akadskimi, indoiranskimi in grškimi vero-

vanji (bogovi npr. pasejo človeške duše, sončni bog je pastir človeštva, bog sonca prihaja iz oceana, je tudi sodnik in kaznovalec). Tretji del kaže odločno težnjo po monoteističnem pojmovanju sončnega božanstva, nebeščanskega kralja (poznejši novohetitski kralji so se npr. imenovali »Moje Sonce«): od sončnega boga je odvisna celotna družbena ureditev sveta. Ta ideja je presenetljivo podobna nekaterim nazorom iz indijskih Ved. Četrty del pa opeva Sončno božanstvo Zemljé (boginja, povezano z zemljo) in je podoben hetitskim obrednim himnam, ki so imele namen obvarovati ljudi pred posledicami preprirov, v našem primeru preprirov v vladarski družini. Ta del himen vsebuje tudi motive, ki jih najdemo pozneje tudi v bajkah germanskih in slovanskih narodov (denimo božanstvo s tisočero očmi in tisočernimi trepalnicami).

Prevod Himen Soncu je narejen po ruskem prevodu Vjačeslava V. Ivanova v antologiji hetitske pismenosti z naslovom Mesec, ki je padel na zemljo (1977). Ivanov je Himne Soncu prvi zapisal v obliki verzov, medtem ko drugi prevajalci navadno pišejo vsa hetitska besedila v prozih vrsticah, razdeljena na odstavke (tako tudi Silvin Košak v antologiji hetitske pismenosti Kralj Boja v zbirki »Kondor«, ki pa Himen Sonca pri izboru ni upošteval).

- I Slava Soncu! V človeško srce
 gledaš, o Sonce, naravnost z višave,
 nihče pa ne vidi tvojega srca.
 Če kdo slabo ravna,
 ga vidiš z neba in mu naložiš kazen.
 Jaz hodim po poti resnice.
 Kdor bo slabó ravnal z mano,
 ga boš ti videlo, Sonce!
- II Gospod moj, nebeški bog Sonca,
 pastir človeštva! Iz morja
 prihajaš v višino, nebeški
 sončni bog. Na nébes se vzpenjaš!
 Nebeški bog Sonca, gospod moj,
 si nad človekom in psom,
 nad svinjo in divjo zverjo,
 sleherni dan kaznuješ, bog Sonca!
- III Sonce, moj pravični gospod,
 ki kaznuješ! Kralj zêmlje in nébesa,
 ti vladaš deželi in daješ
 moško moč, o pravični!

Sončni bog, vselej si dobroten,
 le ti molitve uslišiš!
 Milostni bog, dobro Sonce!
 Kako si usmiljen, pravični!
 Samo pravičnika
 poveliča bog, dobro Sonce!
 Sin Matere bogov Ningal,
 dosegel si popolno zrelost,
 iz lazurja je tvoja brada!
 Glej! Pred tabo se sklanja
 človek — tvoj suženj. Govori ti:
 »Vse, kar vidim na zemlji in nebu,
 si le ti, svetlo Sonce.
 Dobro Sonce, mogočni junak,
 sin Matere bogov Ningal,
 vsak obred in pogodbo dežele
 urejaš le ti.
 Mogočni junak, dobro Sonce!
 Sam se bleščiš med bogovi!
 Velika oblast ti je dana.
 Pravični gospod in vladar,
 prarodnik sveta temè!
 Mogočni in močni bog Sonca!
 Tebi je Oče Enlil
 izročil vse štiri strani sveta v rôke.
 Kaznuješ, ne da bi se utrudil,
 ti, neutrudni sodnik!
 Za bogove preteklosti
 le ti opravljaš obrede,
 mogočni junak, dobro Sonce.
 Bogovom preteklosti
 le ti pravično odmerjaš usodo.
 Vrata nebesnega stolpa
 odpirajo samo zate,
 odpravljaš se skozi dverje,
 o bleščeči, le ti.
 Bogovi neba so se ti poklonili,
 Bogovi zêmlje se ti priklanjajo,
 če govoriš z njimi, o Sonce.
 Sklonjeni molijo k tebi.
 Ti si dobrotnik ubogih
 in ponižanih, kot da so tvoji,

samo ti se maščuješ
 za ponižane in uboge.
 Zgodaj ob zori, o Sonce,
 se vzpenjaš na nébes
 in siješ na zgornje dežele,
 in siješ na spodnje dežele,
 vse dežele obsevaš, o Sonce.
 Gori nad nami si, Sonce.
 Psa kaznuješ,
 svinjo in divjo zver,
 vse, ki ne znajo jezika,
 vse brez besede kaznuješ.
 Zlega in slabega
 kaznuješ pravično, o Sonce.
 Človeka, ki ga bogovi
 sovražijo in zapustijo,
 vnémar puščenega vrneš
 k sebi. Usmiljen si z njim.
 In tega človeka, sužnja
 svojega, braniš, o Sonce!
 Žito in pivo je vselej
 ti žrtvovati pripravljen, o Sonce!
 Zvestega sužnja primi za rôko!

Štirim konjem tvoje zaprege
 je človek, tvoj suženj, dal zrnja.
 Četverica konj bo zdaj zobala,
 in ti boš, o Sonce, živel.
 Slišiš! Človek, tvoj suženj,
 ti v čast izgovarja besedo,
 rad bi slišal tvoj glas,
 mogočni junak, dobro Sonce!
 Na vozu obvoziš
 vse štiri strani sveta. Na levi
 drvijo čez nébes Strahovi,
 na desni spè Groza . . .
 . . . Na desni jo drévi Bunene,
 voznik in tvoj zvesti služabnik.
 Čez nébes na levi spè Mišara,
 pravični tvoj svétnik in sluga . . .
 Ves nébes obvoziš, o Sonce! . . .«

IV O Sončno božanstvo Zemljé!
 Če ga kraljevi oče grdo obrekuje,
 ga ne poslušaj, Sončna boginja!
 Če ga kraljeva mati grdo obrekuje,
 o Sonce, nikar ne poslušaj matere kralja!
 In če kraljevi bratje obrekujejo kralja,
 jih ne poslušaj, o Sonce!
 In če kraljeve sestre obrekujejo kralja,
 tudi njih ne poslušaj, o Sonce!
 Ne sorodniku kralja, ne prijatelju
 nikar ne verjemi, če obrekujejo.
 Na zêmljo usmeri oči
 in tisoč trepalnic pridigni!
 Naj zro blagohotno oči,
 glej kralja z dobrotnim pogledom,
 o Sončno božanstvo Zemljé!
 Skloni naklonjeno h kralju ušesa!
 Besedam molitve prisluhni!
 Meje življenja kraljevega širi,
 pred zlomom ga varuj! Na varen kraj
 pošlji kralja — in dežela se bo razcvetela.
 Naj se razcveti dežela, naj ima
 letine, naj bogovi dobijo
 veliko žgalnih daritev.
 Milosten bodi, božanski zaščitnik,
 ti Sončno božanstvo Zemljé
 varuješ! Naj bo,
 kakor rečeš! Jej in pij!
 Vzemi darove iz vina in žita!
 Sončnemu bogu Zemljé
 povej kot prijatelj o kralju!
 Reci dobro kraljevo ime
 Sončnemu bogu Zemljé!
 In če ga kraljeva mati in oče,
 bratje in sestre, sorodniki in prijatelji
 obrekujejo — jih nikar ne poslušaj!
 Milosten bodi, svetovec božji!
 Sončnemu bogu Zemljé
 daješ nasvete. Kot rečeš,
 naj bo. Jej in pij!
 Usmilite se me, služabniki,

ki Sončnega boga Zemljé
vodite v postelj in znova budite.
Naj bo tako, kakor rečete!
Jejte in pijte! Jemljite darove!
Milosten bodi, o Taru! Naj bo,
kakor rečeš! Jej in pij!
In Sončnemu bogu Zemljé
povej kot prijatelj o kralju!
Reci dobro kraljevsko ime
Sončnemu bogu Zemljé.
In če ga kraljeva mati in oče,
bratje in sestre, sorodniki in prijatelji
obrekujejo — jih nikar ne poslušaj!